

rael Legfelsőbb Bíróságának főbírája jelentette ki a lengyelországi Bendzin zsidó tanácsstagjait érintő perben, „akárhogyan járt is el a Zsidó Tanács, a nácikat szolgálta... Még azok is segédkeztek a náciknak, akik a zsidó közösség javán fáradoztak...”³⁸

Erőik korlátozottsága miatt, meg azért is, mert szükségtelenül nem akarták maguk ellen hangolni a lakosságot, a németek, mint a német érdekszférában mindenütt, Magyarországon is a zsidókat és a helyi hatóságokat használták fel a zsidóellenes intézkedések végrehajtására. Bár a zsidó vezetőket az hajtotta, hogy a németekkel fenntartott jó kapcsolatuk révén időt nyerjenek a zsidó életek megmentésére, mégis ők ringatták hamis biztonságérzetbe a tömegeket, ők adták ki az internálási behívókat, ők sajátítottak ki lakásokat, ők osztották szét a sárga csillagokat, ők költöztették a zsidókat különleges „csillagos házakba”, és ők adtak át rengeteg pénzt. Akaratuk ellenére eszközeivé váltak a náciknak annak a zsidóellenes kampánynak számos mozzanatában, amely a vidéki zsidóság deportálásához vezetett.

A Zsidó Tanács tevékenysége nemcsak a zsidó közösség jelentős részét aggasztotta, hanem a magyar társadalom kicsiny, de egyre hangosabb náciellenes részét is. Bizonyítékok vannak arra, hogy a magyar földalatti ellenállás valóban figyelmeztette a Tanácsot: kollaborálásért felelősségre fogják vonni. Dán Dezső erdélyi zsidó, aki nagy szolgálatokat tett a Vaadáknak,³⁹ saját állítása szerint egyike volt azoknak a közvetítőknél, akik a Tanácsot figyelmeztették. Az 1962-es Eichmann-perben elmondott tanúvallomását kiegészítő dokumentumban elmondja, hogy a Magyar Függetlenségi Front 1944 májusában őt és dr. Latkóczy Imrét bízta meg azzal, hogy Sternt figyelmeztesse: a magyar ellenállási mozgalom kollaboránsnak tekinti a Zsidó Tanácsot, és annak tagjait háborús bűnösökként fogják felelősségre vonni. Állítólag azt is követelték Sterntől, hogy a Tanács számoljon fel minden kapcsolatot az SS parancsnokságával, idézésekkel vagy táviratokkal ne rendeljenek többé munkára embereket, ne késztesék őket pénz átadására – hiszen az erőfeszítések céltalanok: a vonatok továbbra is gördülnek Auschwitz felé.⁴⁰

Cselekedhettek volna-e másként a zsidó vezetők? Mi történt volna, ha lemondanak a tanácsbeli tagságukról? Miként Horthy a klessheimi kastélyból való visszatérése után, a zsidóság hagyományos legitimista vezetői is úgy érveltek, hogy ha őrhelyükön maradnak, ahelyett hogy gyávan elmenekülnének vagy lemondanának, tapasztalt vezetőségük alatt ha teljesen elkerülhetők nem is, de enyhíthetők lennének a zsidóság veszteségei. Ha testületileg lemondtak volna, a németek és magyar bérenceik kétségkívül könnyen találtak volna újabb és újabb zsidó vezetőket, akik kiszolgálták volna őket. Ha pedig nem hajtották volna végre az interná-